SUMMI NUMINIS AUSPICIIS!

DISQUISITIO SOLENNIS MEDICA,

Siſtens

CURIOSAM PULLI GALLINACEI IN FOEMINA CACHECTICA FORMATI HISTORIAM,

Quam

Ex conſenſu Ampliſſimi Ordinis Medici in Fridericiana Regia,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO JUVENTUTIS PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,

SCEPTRI BORUSSO-BRENNICI HEREDE,

SUB PRÆSIDIO

FRIDERICI HOFFMANNI,

MEDICI REGII, MED. ET PHIL. NAT. P. P.
PRÆCEPTORIS AC PROMOTORIS SUI ÆTATEM SUSPICIENDI,

PRO DOCTORIS DIGNITATE

impetranda,

D. XXVIII. April. MDCCII.

H. L. Q. S.

Eruditorum examini ſubmittet,

JOHANNES JACOBUS STANGIUS,

Serveſta-Anhaltinus.

Literis Chriſtiani Henckelii, Acad. Typogr.

SERENISSIMO atque CELSISSIMO
PRINCIPI ac DOMINO,

DN. JOHANNI AUGUSTO,

PRINCIPI ANHALTINORUM, DUCI SAXONIÆ, ANGRIÆ ET WESTPHALIÆ, COMITI ASCANIÆ, DOMINO SERVESTÆ, BERNBURGI, JEVERÆ ET KNIPHUSII, ETC.

PRINCIPI ac DOMINO SUO CLEMENTISSIMO.

Attendendarum Obſervationum
Ampliſſimum Objectum
Almum eſt ovum,
quod
Bonorum involucris,
Naturæ miraculis,
Secretorumque myſteriis
quotidie edit,
quod eſt

NOVUM,

Ut natura mater vix foveat
Ovo minus, ovo majus,
Ovo vilius, ovo pretioſius,
Ovo ſterilius, ovo fertilius.
Exiguam molis quantitatem rimare, & minimum id mirabere,
Virtutis quantitatem expende, & maximum eſſe perpendes,
Minor corpuſculi dimenſio vilitatem, energia pretii pariet
dignitatem,
Figuræ reſiſtentia ſterilitatē, explicatio ejusdem arguet fertilitatem.
En mirum! Natura ovans operatur:
Ovi parvitas, ævi eſt perpetuitas,
Totiusque mundi vis latet & patet in ovis,
Quid quod hujus univerſi ſyſtema ovi ſimillimum ſit ſchema
& emblema,
Cujus gutta ſaliens fœcundum terræ centrum,
Ut in hoc diverſi ambitus & humores, colore, calore virtuteque
differentes.

Scili-

Scilicet ovum ovo diſſimillimum.
Si magnum congregatum illud digitis Dei ſegregetur, vel invitum
invitat ſpectatorem,
ut in illo ceu templo quodam ſtellarum choros, virtutes, diſtantias,
motus, curſus, influentias, aſpectus & numeros ſpectet,
& corporum elementarium in illis contentorum contempletur
inhabitatores:
Convolutum hoc parvum ſi naturæ inſtrumentis ac organis
evolvatur,
proh! quam immenſam individuorum, ſpecierum ac generum
non exhibet nubem ac ſegetem!
Utrumque ob multitudinem generum, volatilium, reptilium,
natatilium &c. multiplices ſiſtit formas,
quarum illex facies
Philoſopho rimandi ovorum varietatem,
Mathematico figurarum multiformitatem,
Apollini futurorum ominoſam probabilitatem,
Scrutatori naturalium qualitatum motuum diverſitatem,
Multis aliis multa alia offert occaſionem.
Utrobique ſpectacula tam ſolita actionũ regularitate procreantur,
Quam caſuum anomalia monſtroſa innovantur ac recreantur.
Quæ quidẽ incidentium paradoxa quemvis in ſphæra ſua torquent
Actorem, quas enim tragædias non dedit Helenæ ovum?
Sed nec in foro naturæ diligentem recuſant ſpeculatorem,
Sed eundem poſtulant, imo flagitant,
In quo natura parens tam inſolita ludit & protrudit theamata
&

& phænomena, ut iis explicandis ſagaciſſima implicentur
ingenia & vix explicentur.

Inter alia multa
Curioſus ſit fœtus
in corpore cacheƈtico
& effœto effeƈtus.

Sed cui naturalis hujus effeƈtus obſervationem inſcribam potius,
Quam qui in magnificentisſimo mundi theatro Boni Principis
Idea eſt potitus?

TIBI DICO

Dux ac Princeps Sereniſſime
Johannes Auguſte,

Dotibus naturæ, animi atque gratiarum Auguſtisſime!
TU namque in politico orbis theatro veluti libro quodam libere
verſatus & cum laude peregrinatus,
Obſervaſti
In perſpiciendis hominum animis perſpicacitatem,
In tempeſtate bellica debitum temperamentum,
In ſiniſtris temporibus obſecundandi dexteritatem,
In pace pacatam tranquillitatem,
In ſubitis non præcipitem deliberationem,
In urbibus urbanitatem,
In concuſſionibus inconcuſſum animi robur.
paucis multa!
Rerumpubl. ſequendam analogiam
Earundemque perſequendam irregularitatem ac anomaliam.
Hinc

Hinc omnibus amabilis amaris,
Lectiſſimus diligeris,
Bonisque aliis auctus auges & augebis
Subditos, cives atque colonos;

quia

JOHANNES AUGUSTUS.

Macte ergo animo ac viribus in Conſortio nuper inito
cum Conſorte Lectisſima,

FRIDERICA DUCE ac PRINCIPE SERENISSIMA,

Contingat Tibi Felicitas Auguſti
plusquam auguſta.

SERENITATI TUÆ

Humillime ſubditus

Johannes Jacobus Stangius.

DISQVISITIONIS SOLENNIS MEDICÆ
CIRCA
CURIOSAM PULLI GALLINACEI IN FOEMINA CACHECTICA FORMATI HISTORIAM.

INTRODUCTIO.

QVo rerum naturam non abludere, & omnia ex ovo ſeu ſemine, & in ovo mirandos produci ſiſtique fœtus, nobiſcum faciunt omnes illi, qui ſagacioribus mentis oculis corporum naturalium effectus contemplari & ſpeculari ſibi ſumunt. In veterum jamdum Philoſophorum monumentis ovum Orphei & Platonicum legimus adumbratum, quid quod Sinenſes ovum primordiale ex eoq; primi non minus hominis, quam cœli, terræ, uno verbo, totius orbis ortum adſtruunt: Recentiores vero, noſtri potisſimum ævi, Philoſophi ὠολογίαν curioſis ſcriptis dederunt explanatam. Ovum ſane origo geniture exiſtit &

mo-

motus circularis principium ovum recte habetur, qui naturam perpetuaturus

redit actus in orbem.

Unde motus hic ſimpliciſſimis decurrit viis ſuisque circumſcribitur legibus, ut ſecundum *oculatiſſimum rerum naturalium perſcrutatorem Malphigium* naturæ operandi norma ut plurimum una & ſimplex ſit. Cum enim in univerſo nil niſi mutuas materiæ & motus inter ſe σχέσεις, habitudines & affectiones deprehendere liceat, facile colligere eſt, eas pauciſſimis includi regulis, quas qui inſuper habuerit, is citra manifeſtam & urgentem cauſam vel ad aniles fabulas vel ad ſupernaturales prætextus recurrere debet: contra vero ſi naturæ ductum ſimpliciter & ſine præconceptis opinionibus ſecuti fuerimus, re ipſa experiemur, naturam equidem quoad tot ac tam varia primo obtutu phænomena ampliſſimũ usq; diſcendi docendique campum exiſtere, hæc ipſa tamen principiis phyſico-mechanicis quam commode explicari & dilucidari poſſe. Laudibus ſuis hinc minime defraudandi ſunt, qui obſervandis naturæ phænomenis intenti illam ipſam per ſuos effectus nitidam, claram & perſpicuam reddere allaborant. Non adeo multum temporis effluxit, quo cimmeriis ignotæ ſubtilitatis vel ſubtilis ignorantiæ tenebris involuti abſtractionibus rerum nimium quantum indulgebant & enormibus autoritatum præjudiciis ſopiti priſtinos errabant errores. Sed, uti recte dicente *Romanæ Eloquentiæ Parente Cicerone de nat. D. II. 2.* opinionum commenta dies delet, naturæ judicia confirmat: ita & illæ ipſæ nova naturæ congrua philoſophia reſurgente veritatis lucem tandem effugerunt. Tanto magis autem inſigne inde incrementum acceſſit arti medicæ, quæ mecha-

chanicis principiis ex materia & motu petitis fundata, corroborata & illuſtrata fuit. Quoniam enim, non aliter ac in macrocoſmo ætheris motus circularis regnat, pariter in microcoſmo hujusmodi motum & pericycloſin obſervamus, merito eo reſpexerunt ſaniores medici, juxta tritum illud: *Ubi deſinit phyſicus, ibi incipit Medicus*; dum generali iſta conſideratione ad notitiam mechaniſmi humani ſic tanto facilius pervenerunt, interim utique ſimul attendentes diverſum materiæ concurſum, utpote in & a quo variæ motus determinationes proferuntur. Ubi tamen omni modo notandum eſt, mechaniſmum noſtrum non adeo craſſum eſſe, nec uniſonis ſeu uniformibus perfici motibus, quod præter alia cum victui vario, tum animi affectibus tribuendum eſt, ſed tam affabre conſtructum, ut mediante fluido quodam ſubtilisſimo æthereo varias easque ex necesſitate materiæ provenientes motiones exſerat. Unde tota quanta in effectibus naturalibus diverſitas occurrit, ex ſpecifica interni principii ad certam & peculiarem materiam relatione & diſpoſitione derivanda venit. Sed ut ab ovo, quod ajunt, rem noſtram ordiamur, proponimus & ſiſtimus in hujus rei ſpecimen ceu ſpeciem ſingularam caſum Hannovera *ad Excell. Dominum Præſidem Promotorem ſtudiorum noſtrorum venerandum, cujus fidelisſimam informationem & inſignem favorem in omni vita ſancte recolemus*, transmiſſum novum ſcilicet Cachexiæ productum, quod in fœminæ corpore fotum, deinde vero ex ipſo rejectum nuper ibi videre contigit. Placuit autem hoc ipſum præſenti noſtræ diſquiſitioni deſtinare, cum & novitate & utilitate, quam inde in res naturales & medicas promanare certi ſumus, præ aliis ſe commendet, parum anxii, quid unus

vel alter iniquus rerum æſtimator de hoc noſtro inſtituto ſiniſtre judicaverit, ubi naturæ nihil eſt inutile, nihil inane. Tantum vero abeſt, ut nova & nullius frugis affectemus, ut potius ex ipſa, ſi qua datur, novitate non vulgarem uſum trahere cordi habeamus. Qui ut obtineatur, adſpira quæſo ſumme Deus huic noſtro labori tua gratia & clementer concede, ut quævis ſtudia mea nunc & in poſterum felicem ſortiantur ſucceſſum, & quod unice piis precibus exoro & illorum finem reputo, his ipſis S. S. Tui Nominis gloria & proximi ægrotantis ſalus promoveatur!

HISTORIA.

QUadriennium & quod excurrit abhinc eſt, ex quo fabri ferrarii in aula Hannoverana uxor partum enixa mox inſigni corripitur ægritudine, ita ut in manibus pedibusque prægrandia, dura tubera ſubnaſcerentur & inde manuum ac pedum uſu prohiberetur. Quare adhibitis corroſivis iſti tumores tandem in manibus fuerunt ad diſruptionem perducti, ex quibus magna laticis quantitas profluxit; illorum autem maximum quod in pede erat, diu reſtitit aperturæ, donec poſt interruptum cathæreticorum & emplaſtorum ſic dictorum attrahentium uſum diſparuere, & ægrotans cum morbo per 17. ſeptimanas a ſe perpeſſo in gratiam rediit. Poſthac denuo Puerpera facta nonniſi ordinarias experta eſt moleſtias. Circa pentecoſtes autem circiter tempora proxime elapſi anni accidit, ut die quodam facta ambulatione lac recens aſſumeret,

quo

quo derepente anxietates incurrit & in tam atrocia incidit ventris tormina, ut ad lectum properanti maximi ferendi eſſent dolores. Dramatis facies hæc erat, quod nec alimenta nec medicamenta retineret, ſed continuis vomitionibus exerceretur & immanes vibrationes in abdomine perſentiſceret. Conſulti Medici morbum pro colica, pro ſcirrho in abdomine & habentes eo curationis cardinem, utut in caſſum, direxerunt, usque dum omnes de ejus cura deſperarent. Sub hoc rerum ſtatu circa S. Johannis evenit, ut quatuor eximiæ longitudinis lumbrici primum ex ore, deinde per alvum quoque ipſi ſecederent. Urina nihil inſigne præ ſe ferebat. Sic conflictata ægra mire extenuata fuit, & in toto corpore, utrisque hypochondriis & abdomine morſicationes, tractiones & tenſiones ſenſit, & quando malum ab uno loco in alterum migrabat miſere exclamavit & penitus contracta fuit, quam violentam commotionem in abdomine manu explorare licebat. Materia, quam duobus cochlearibus juſculi alicujus ægre aſſumtis evomuit, ex viridi flaveſcentem referebat colorem, & ſeorſim ad ſubſidendum poſita viſcidum humorem & in fundo reſiduum quoddam quaſi ex deſtillatis lumbricis terreſtribus exhibebat. Quodam autem die paulo ante obitum ſuum accepto medicamento ingentem ſanguinis grumum ex faucibus emiſit, & ſic penitus viribus exhauſta de reſtitutione ſua omnem ſpem abjecit. Vetula ipſi miniſtrans aliis nihil proficientibus cataplaſma ex calido & recenti ſtercore equino impoſuit, a cujus uſu ad quatuor dies morbi inducias habuit, quibus exeuntibus mali vis acerbiſſima recruduit, & ſæpius conquæſta eſt ægrota, quod dorſum, umbilicus & hypochondria morderi & pertundi ſibi viderentur

tur, ideoque maritum ſuum anxie rogavit, ut abdomen ſibi aperiri curaret, qua ratione malum certiſſime innoteſceret. Nudius tertius ante mortem aliquid per inteſtinnm rectum eliminatum in lecto deprehendit, eumque in finem maritus & vetula a ſe advocati illud vermem eſſe dixerunt. Inſequente poſtmodum die afflictiſſima placidum fecit vitæ finem. Modo memoratus vermis, ſub finem delineatus, ex relatione mariti cute obſcuri fuſci coloris ad anguillæ accedente obductus erat, caput admodum ſimile eſt capiti equino, niſi quod in ſuperiori parte criſtam gerat, collum formam colli equini itidem repræſentat, os vero & apertura, quoniam rugoſus erat, dignoſci non potuit. Pedes ipſi ſunt duo longi, ſuperius craſſis, carnoſis femoribus eminentes; ipſi vero pedes in eo differunt, quod unus anſerinum referat, alter autem in tres diviſus ſit uncos, quales in aviculo formatos cernimus, reliquum corpus oblongum eſt & in lacertæ figuram terminatur. Ipſe vermis paucam fovet carnem, nec ulla oſſea ſubſtantia exquiri in eo poteſt, extremitate præterea conſpicuus acuminata.

Theſ. I.

SOlidum ut exſtruant ædificium, baſi recte ponenda, cui tota reliqua moles ſuperſtruitur, merito primum omnium ſoliciti eſſe ſolent architecti. Parili nos ratione, ut naturæ ordo & adductæ hiſtoriæ nexus ſervetur, illud prælibare omnino e re judicamus, quod reliquis ejus circumſtantiis fundamenti loco inſervire debet. Qua de cauſa, cum mali radix in ipſo ægrotæ noſtræ corpore intrinſecum ſui agnoſcat fomitem, diſpiciendum nobis erit, qui ſit affectus, quo laboravit, quo hoc

oſten-

oſtenſo nos tanto melius accingamus & præparemus ad ipſius phænomeni luſtrationem. Venit iſte in ſcholis medicis *Cachexiæ* nomine recepto & ſatis uſitato, quod, ut origine Græcum, nihil aliud niſi malum habitum deſignat, quo non aliter ac in nuce Iliada, morbum compendioſe innuere & ex ſolo quaſi aſpectu ejus diagnoſin formare voluerunt. Hic vero occaſione vocis καχεξία obiter diſcriminis ratio habeatur, quo diſtinguitur a κακοχυμία, quæ cum pravitatem ſuccorum in genere denotet, minime ita lato ſenſu ſumi debet, ſed ad primarum viarum releganda eſt regionem, utut ſucceſſu temporis totam humorum maſſam collutulare poſſit, quo tamen ipſo hanc notionem amplius non ſervat. Illa, de qua nobis ſermo eſt, majorem ut habet ambitum, ita majus quoque involvit periculum, quoniam labem jam dum ſanguini & humoribus & inde toti habitui externo cute incluſo, ipſo colore livido teſte, affrictam portendit.

Theſ, II.

Propoſita affectus denominatione, jam circa locum ipſum affectum ſcrutinium noſtrum verſabitur, quem priusquam tangamus, breviſſimis aliqua circa ſanguinis craſin & motum ut præmittamus, neceſſe eſt. Sanguinem ex diverſis conflatum elementis eumque in ſe conſideratum vel maxime corruptioni ſubjacere, quam ne ſubeat, motu opus eſſe & quidem tam inteſtino quam circulari ad vitam, uti in Introductione monuimus, perpetuandam neceſſario, ex phyſiologicis conſtat. Inter tot autem ac ſæpius contrarias res externas & in tam vario ciborum uſu, ad quem luxus hominum propenſiſſimus eſt, omni modo naturæ conveniebat, ut parti-

um tam quantitate quam qualitate heterogenearum, quæ inde non poſſunt non emergere, affluxus jugi non modo circulo ſed & maturo ſecretionum & excretionum, ad quas perficiendas tantus colatoriorum, vaſorum & tenuiſſimorum canaliculorum hinc inde, præſertim in nobilioribus viſceribus, conſpicuorum apparatus requirebatur, concurrente ſimul partium ſolidarum tono, maturo, inquam negotio præſcinderetur, proſcriberetur. Hinc facile eluceſcit, in quonam bona temperatura ſeu craſis conſiſtat, & a quo ſanitas noſtra dependeat. Nam quousque humores noſtri vitales a ſordibus ad inteſtinum deſtructorium putredinoſum motum concipiendum diſpoſitis bene & ſufficienter depurantur, in debito fluore conſervantur, tamdiu quoque illi ipſi a corruptione & diſſolutione liberi integrum & ſanum corpus ſervant. Vigente etiam motu circulari, æquabili, libero, vehementioribus animi commotionibus non interturbato, vigent quoque quævis in corpore humano operationes, quocunque inſigniantur nomine, & ſic homo ſummum, quod præter bonam conſcientiam in his terris datur, poſſidet bonum, amabilem volo ſanitatem.

Th. III.

Cum craſin & motum humorum ſecundum naturam paucis conſideraverimus, proximum eſt, ut in utriusque p. n. affectiones inquiramus. Pnriodo humorum ſtante vitam conſiſtere uti deductum fuit; ita illorum plenariâ quiete aut impeditiore tamen & lentiore progreſſu mortem vel morboſum ſtatum adeſſe experientia convincimur. Jam vero omnis morbus ad duo ſumma revocari poteſt genera, vel quatenus materia copioſa, craſſa, lenta, tenax redditur, & hac ratione

tran-

tranſitus & circuitus humorum ſegnior & remiſſior oboritur, vel quatenus materia ſulphurea, bilioſa, tenuis excedit, & tunc exæſtuationes, phlogoſes, inordinatæ febriles motiones ſe pandunt. Illa chronicorum, hæc acutorum morborum fœcundiſſima eſt mater, cum propreſſio materiæ conditioni reſpondeat. Hinc utut utrinque ſpaſmi a natura ad hoſtile ejiciendum excitati obſerventur, minus tamen activitatis in illis ob datam rationem exerunt, Quando itaque M. S. non ſatis ſubigitur, ſubtiliſatur, per frequentiorem reſpirationem attenuatur, nec nimia ejus quantitas ſeu moles evacuatur, quid aliquid evenire poteſt, quam ut craſis ipſa lædatur, ſangvis ſpiſſus, craſſus evadat, hic emunctoriorum & evacuatoriorum, per quæ tranſire debebat, poros obſtruat, bilis virtutem infringat, cruditates ingeneret & ſic oppilationes & infarctus viſcerum inducat.

Th. IV.

Ut autem ad locum affectum proprius accedamus, nullibi facilius obſtructiones viſuntur quam in inferiori corporis regione, hepatis imprimis & lienis viſceribus, in quibus propter miram vaſorum venoſorum tortuoſitatem, diramificationem & complexum, motu progreſſivo deficiente & abdomine per vitam ſedentariam compreſſo, longe promtius quam in aliis partibus ſangvis ad ſpiſſitudinem vergit. Quod inſuper confirmat ſexus ſequior menſtruis evacuationibus jam aſſvefactus, quando fœminæ his male habentibus non ſolum propter menſium vitium ſed & ipſam vaſorum abdominis conformationem inter alia peſſima conſectaria cachexiæ obnoxiæ fiunt.. Hinc humorum dicto modo incraſſatio, impuritatum acido-viſcidarum coacervatio &

via-

viarum illis obſeſſarum ſucceſſive facta relaxatio, aeris tenuioris externi in motu conſtituti ſufficientem admisſionem & calorem naturalem excludens, ad putredinem plus minus ex materiæ indole concipiendam inclinat.

Th. V.

Non unius autem generis, quæ craſin & motum humorum invertunt, nec unam, ſed plures præſto debere eſſe cauſas cachecticum malum inferentes, certiſſima inter Practicos res eſt. Cauſa proxima & immediata quidem una, ſed remotæ, ut loquuntur, variæ eſſe ſolent, quas ut breviter ſtrictimque evolvamus, non incongruum cenſemus. Illa jam perſeclara venit ſub ſangvinis humorumq; debilitate ſpirituaſcentiæque defectu; inter has vero primo loco nominamus & notamus plethoram, quæ quia mortales, uti dictum corrupto, ſuo genio nimium quantum indulgent, ex tanta ingluvie, præprimis ſi motus ſuccorum moli reſpondens deſideretur, non poteſt non pronaſci. Inde fit, ut ſucci ultra neceſſitatem ſeu ullam utilitatem, quam corpori conferre poſſint, colligantur & vaſa magis diſtendantur, qui ſi non tempeſtive vel ſpontaneo motu a natura ſuſcitato vel medico conſilio & auxilio imminuantur, tum vires motrices ſuperant & craſin manifeſto alterant, ut fluida ſatis antea conſiſtentia paulatim in denſam, viſcidam, tenacem abeat. Hoc ex fonte promanat affectus polypoſus, non ita ut vulgo creditur inſolitus, a concretione fibroſarum ſanguinis partium per nimiam ejus glutinoſitatem procuratus, quales compactiones ſerierum ex fibris *nunquam ſatis æſtimandus D. Præſes* duabus abhinc ſeptimanis in ſanguine e vena Generoſæ hic loci fœminæ miſſo nobis quam plurimas monſtravit & *ſagaciſſimus M. Malphigius microſcopio*

per-

perluſtratas in Diſſert. ſua de Polypo cordis exhibuit. Tanto magis autem huic cauſæ aſſurgit menſium negotium, qui cum ordinaria quaſi & ſolenniter recurrens plethora exiſtat, majus quoque ad hujus affectus generationem conferunt ſymbolum, ſive quod naturalem menſuram tranſcendant, quod fere rarius accidit, ſive quod languidius ſuccedant. Et hæc eſt ratio, quare fœminæ præ viris magis incidant in hunc morbum, quoniam cum propter laxiorem & poroſiorem habitum, tum propter ſibi familiarem fluxum menſtruum p. n. emanentem, longe citius purpurei roris ſtagnationes, & ex his varia ſubnaſcentia pathemata ac ſymptomata experiuntur. Idem præſtat lochiorum interruptus vel inordinatus ſucceſſus, hæc enim ſi ſubſtiterint nec graviores inflammatorios febriles inſultus excitauerint, maſſam ſanguineam conſiſtentia vitioſa laborare ſatis indicant, ubi tum cachexiæ ejusmodi ſoboles, varii nempe tumores conſpiciuntur, quales *Hagendornius Hiſt. ſuarum Cent. III. conſignavit.* Deinde vero aeris humidus, frigidus ſtatus, ciborum craſſorum, induratorum, & ſalſuginoſorum quotidianus uſus diſpoſitionem internam corroborant & fovent, dum illic inſenſibilis tranſpirationis energia remittit, excrementitiæ partes, quæ debebant foras ejici, intra ſpiracula & in toto corpore remanent, plures de novo accedunt, humores ſalibus peregrinæ indolis immerguntur & inviſcantur; hic extractio laudabilis ſucci nutritii deſideratur, bilis tenuitas & ſulphur naturæ noſtræ amicum retunditur, chylus nec ſatis diluitur nec ſatis attenuatur, uno verbo, ex viſcidis cibis, cæteris conſpirantibus, viſcidus chylus, ſangvis impurus & ſerum acre, ſalſuginoſum conficitur. Affe-

ctus

ctus tandem animi quantum valeant in motibus humorum alterandis, morbis exſuſcitandis & præſentibus gravioribus reddendis, praxin clinicam exercentes frequenter admodum attendunt & optime norunt. Ut enim in genere *Hippocr. Autore aphor. 33. ſect. II.* in ſtatu p. n. valere ratione, recteque ſe ad ea, quæ offeruntur, habere bonum eſt, ita non minus in naturali graviores animi perturbationes œconomiam humanam vi unionis iſtius inſigniter afficere ſolent. Inter illos autem terror, triſtitia, mœror animi, eminente præcipue in fœminis teneriori & ſenſibiliori ſyſtemate nervoſo gaudentibus virtute, humorum motum refrænant, ut cortice corporis exteriori conſtricto, illi verſus interiora reprimantur, qui quo gravius & pertinacius inſiſtunt, tanto præſentius vigor actionum perit, ſolennes evacuationes menſtruales ceſſant, motuque ſic langueſcente ſucci vitales una vitium capiunt. Ultimo etiam ab ipſis morbis ſalinis, variolis, morbillis, ſcabie aliisque morbis diuturnis perpeſſis, quibus humorum ſpirituaſcentia, actionum vigor decrementum ſubiit, magnam mucoſitatem in ſanguine remanere notiſſima res eſt, quæ ſi alvum leniter apertam ſervantibus non educatur, ſimiliter cachexiam & varios tumores proſeminant, ut tormina ventris cum lumbricis ſubſequantur, cujus generis exempla præter alios apud *citatum Hagend. Cent. I. hiſt. 67. & ſeq. legi* poſſunt.

Theſ. VI.

Poſtquam præcipuas cauſas malo corporis habitui ingenerando faventes enarravimus, ſequitur, ut quæ graviſſimo huic affectui accidunt, paucis itidem perſpiciamus. Excipiunt vero ſecundum effectuum ſeriem

ſe

ſe ita, ut (1.) ex defectu energiæ motus in ſanguine, qui ſuas depurationes non obtinet, relaxatio toni partium ſolidarum proficiſcatur, (2.) relaxatis membris, habitus corporis mollis, tumidus, fœdus, lividus pallidusque & decolor reddatur, & ſtagnationes humorum confirmatiores eveniant, cum ſanguis ob langueſcentem motum in minima vaſcula penetrare, & habitum florido, vivido colore tingere nequeat, (3.) ſtagnantibus humoribus iisque per minores canales venoſos non progredientibus, ſeri ſeceſſiones exſurgant, & hinc varii tumores œdematoſi pedum & tubercula pronaſcantur. (4.) cum motu fatiſcente humorum craſis quoque invertatur, & ſic bilis, quæ ſanguinis noſtri balſamum merito audit, non minus iners reddatur, utpote ſanguis per hepar non rite procedit & circulatur, in contracto hujusmodi mucidiore ſtatu verminoſa progenies inniduletur. (5.) Ex lenta & vappida humorum conditione & putida vermium geneſi nauſea, appetitus ciborum imminutio, aut ſi qui aſſumantur, vitiata concoctio, vomituritio, tum etiam ex tunicæ nerveæ inteſtinorum vellicatione, roſione, anxietates, tormina, ſpaſticæ tractiones & tenſiones oriantur; (6.) Has ipſas vibrationes motuum actuales vermium ejectiones inſequantur; (7.) omnibus ita ingraveſcentibus corporis mira extenuatio & infirmitas coincidat, (8.) & ultimo confirmato humorum vitio & confirmata viſcerum, epatis præſ. & lienis obſtructione, ſanguis ſpaſmis invaleſcentibus vehementer commotus in alia vaſa irruat ejusque profuſio certiſſimus funeſti eventus prodromus proveniat. Hic genius, hæc Cachexiæ

facies, quæ nobis *admiranda*, ut nonnulli volunt, *vermium myſteria* pandet.

Theſ. VII.

Corpus humanum poſt fata putredinoſa diſſolutione in vermes abire, & vermibus in eſcam cedere, vulgo creditur, ſed quod majus eſt, vivum adhuc præ aliis animantibus vermibus obnoxium reddi, experientia ſic ſatis teſtatur. Quorum ortum paucis jam tacturi, illum utique petimus & deducimus ab ovo, quod ſeminis vicem gerit, imo quod ſemen in plantis, illudovum in animalibus præſtat. Animantium ſiquidem generatio continuatur virtute ſeminis ipſis inſiti, quo Deus T. O. rerum creator ut regna naturæ univerſim, ita & hæc inſtruxit, ut in ovo & ſemine ceu compendio tota futuri animalis facies & idea ſubtiliſſime extet delineata, quæ ovo ad maturitatem perducto ſenſim explicatur, & perfecta partium textura & configuratione oculis noſtris tandem ſiſtitur. Hinc colligere poſſumus, quid ſentiendum ſit de diſtinctione illa in animalia perfecta & imperfecta, & num æquivoca & ſpontanea generatio locum habeat, cum ſi ordinem & ortum eorum ſpectemus, unum deprehendamus commune viventium principium,(utut quoad ipſum fœcundationis actum perfecta & minus perfecta dici queant,) & ſimile nonniſi producat ſimile, quod optime deduxit ſolertiſſimus naturæ interpres *Redi in prælaudato Tract. de Gener. Inſect.* Paſſim equidem inter veteres Autores proſtant, qui fingere non dubitarunt, inſecta originem ſuam debere variis rebus putredini & corruptioni ſubjacentibus; prout *Antigonus*, *Plinius*, *Plutarchus* &c. veſpas ex carnibus equinis; *alii* vero ex mortuo & putrefacto crocodilo;

dilo; *Fortunius Licetus*, *Joh. Baptiſta Porta*, *Mouſetus*, ſcorpiones ex cancris marinis ſub terra ſepultis; *Diodorus Siculus* ranas ex viſcoſo limo absque ovis, quod in Ægypto evenire dicit; *Plinius*, *Ælianus*, *Fortunius Licetus* ſerpentes ex medulla ſpinali, & qui non alii ſexcenta alia aſſeruerunt, ſed non evicerunt. Illud autem lubenter concedimus, certam putridæ carnis ſpeciem certæ magis arridere inſectorum ſpeciei & ſua peculiaria fovere inſecta, quæ inibi innidulentur & ova ſua deponant, ex quibus ceu ex orco poſtmodum magna crabronum & inſectorum copia prodeat. Spontaneam itaque vermium emerſionem ex ſola putrida & putida materia ideo prorſus negamus, cum forma ſeu virtus ſeminalis neceſſario concurrere debeat. Elaboratur enim ovum in ipſo naturæ arvo ceu utero, quod vitaliter actuatum, debito calore fotum & nutrimento ſufficienti inſtructum, naturalem figuram, texturam & proportionem partium paulatim repræſentat, & ſpeciem, cujus ovum fuerat, demonſtrat. Quam ſententiam ipſa comprobat experientia, ubi ſi abarceantur inſecta a contactu carnium, nulla unquam comparebunt animalcula ex his proditura; nec alienum eſt a ratione, quoniam in omni reliquo viventium genere ovum generationis principium exiſtit. In qua tanto magis adhuc confirmamur, modo perpendamus, Deum certo ordine ea quæ in terris creſcere & vivere videmus, ita creaſſe & abſolviſſe, ut quælibet ſpecies ſuo ſemine gauderet, ſuique conſervationem ex potentiſſimo Creatoris verbo, *creſcite & multiplicamini*, eo ipſo & ſuis viribus obtineret, ut adeo non inſtar fungorum confuſe & fortuito ex accidentario variarum atomorum concurſu pronaſcantur. Num vero ſemi-

na & ovula hæc per aera volitent, quod Philoſophorum nonnulli voluerunt, id nobis perſuadere non poſſumus ex eo, quoniam unumquodque ſemen & ovum ſuum intra ſe tenet, deinde quod ova, non aliter ac illa quæ incubatione gallinæ excluduntur, immanentem magis actum & placidum calorem requirant.

Th. VIII.

Cum itaque ut omnium inſectorum ſic & vermium ortus ab ovo ſit neceſſe eſt, vermes in corpore humano vivo generatos ejusdem eſſe conditionis ac notæ, qui quomodo aptum in eo fomentum inveniant, diſpiciendum erit. Ex ſuperius jam dictis conſtabit, quod ut vermes in corpere generentur, peculiaris quædam humorum requiratur aptitudo; ſiquidem generale axioma fert, *in omni generatione convenientem ſupponi materiæ diſpoſitionem, cum forma non introducatur in materiam indiſpoſitam.* Quare ad verminoſum ſeminium illi maxime ſuſcipiendum inclinant, qui motu potius inteſtino quam progreſſivo auctiori, vita ſedentaria tono inteſtinorum remiſſo, flacciditate & mollitie partium, ventriculo imbecilliori, humoribus impuris, viſcidis, mucoſis eminent, quibus præſentibus ova commode excluduntur & vermes protruduntur, ut deprehendimus in infantibus, ſexu ſequiori, perſonis cachecticis, quæ muceſcentiam putredinoſam ſibi contraxerunt. Contra vero facilis eſt ratio, cur non omnis ætatis homines, ſed pauciſſimi vermibus corripiantur; quousque enim motus progreſſivus & circularis eſt vegetus, humores ſatis tenues & fluxiles, calor vividus, tonus & motus inteſtinorum periſtalticus ſalvus eſt, ut ſecretiones & excretiones legitime decurrant, tamdiu homo a verminoſa proge-

genie immunis exiſtit, ut adeo nimis a veritatis via deflectant, qui omnem morbum a vermibus derivant, & quid mirum, quando ipſum hominem ex verme progigni audacter ſtatuunt. Hi jam vermes putredine vivunt, quatenus hæc vices obit inſtrumenti, in qua formatio inſectorum eveniat, minime vero, quod ex ea vermes in corpore humano proveniant, ut nonnulli incongrue concludere volunt ex *dicto Hiobi cap. 17.* Putredini dixi, pater meus es, mater mea & ſoror mea vermibus: calor vero ex inteſtino putredinoſo motu fermentativo prorumpens vermes excluſos blande fovet & ſuſtendat, ut hi impune inteſtina humana laceſſant & atrocia pathemata cauſentur.

Theſ. IX.

Quomodo autem ova corpori humano inferantur, ut vermes inde naſcantur, facile concipi poteſt, dum muſcæ & quæ alia hujus generis inſecta dulcia appprime appetunt, qualia ſunt lacticinia, mellita, pultes, quibus pro genio ſuo indulgent & ova ſua imponunt, quæ una cum lacte aſſumta & deglutita in corpore humano verminoſam proſapiam relinquunt. Et hæc eſt ratio, quare Hollandi præ aliis nationibus vermibus laborent, cum illi lacte quantopere delectentur. Ne vero ullum dubium ſuperſit, quaſi lac in ventriculo infantum præcipue corruptum vermes iſtos producat, lucem affundit obſervatio *Redi*, quando infantes, ſi ſolo lacte nutricis nutriuntur, affectum verminoſum non incurrunt, eo quod lac immediate ab infante ſugitur, quod inſecta ovis ſuis inquinare nequeunt; deinde etiam recens nati, utut lac ſeu chylum in inteſtinis & primis viis corruptum & acrem gerant, non tamen æque lumbricos egerunt.

Theſ.

Th. X.

Vermium ita formatorum locum natalem quod attinet, illos non ventriculum & inteſtina ſaltem, ſed & omnes fere corporis partes occupare Practici norunt, in quibus perveſtigandis modo non verſabimur, cum paſſim apud Autores hac de re notata proſtent; communiter tamen & frequentius inteſtina ſedem & focum illorum conſtituunt, qui ſi longius proceſſerint, gravius arguit malum. Numerantur vero inteſtinorum vermium jam ab antiquioribus ordinarie tres ſpecies, teretes, aſcarides, tæniæ ab aliis etiam cucurbitini dicti, qui figura & longitudine ab invicem diſcernuntur, ubi teretes oblongo-rotundi; aſcarides rotundi quidem at breves, tæniæ vero planitie quadam & latitudine conſpicui ſunt. Qui vero locus & pars inteſtinorum proprie cuivis ſpeciei aſſignanda ſit, & num teretes in tenuibus magis reſideant, aſcarides in recto, lati denique lumbrici in pyloro ventriculi, determinari æque facile nequit, probabile interim, tenuiora ipſis commodiora exiſtere præ craſſis, propter chyli præſentiam, imo in ſpecie ipſum ventriculum ne forte bilis acrimonia, quæ tamen utplurimum, ubi vermes adſunt, fatiſcit & hebeſcit, ipſis adverſetur.

Th. XI.

Ut vermes ſint hominibus infeſti, nec tamen ſoli habendi, cum & alia animalia πολύμορφα fundi eorum calamitas accedant, quorum exempla diligentiſſimi Obſervatores ſcriptis ſuis mandarunt. Pauca ſaltim ut adducamus, *Salmuth. cent. 1. obſerv. 62.* mentionem facit avis cujusdam ſimul cum bene nato fœtu naſcentis: *Molæ* volatilis effigiem avem quadrupedem referentem exhibet *Thom.Barthol. Act. Medic. philoſ. tom. 1. cap. 26.* de eadem

vid.

vid. etiam *Obſerv. medic. phyſ. Germ. Decur. 1. ann. 2. obſerv. 160.* ut & *ann. 3. obſerv. 129. Matthæus de Grado Comment. ſuis in Rhaſin cap. de mola*, de animali alato a muliere producto, quodque illico poſt nativitatem volaret, teſtatur. *Rhodius* refert *obſerv. 66. cent. III. ex. Marcell. Donat. hiſtor. l. 4. cap. 26.* vermem monſtroſum diuturni morbi & mortis cauſam, quod nimirum cuidam viro nec obeſo poſt varios dolores & maciem extincto vermis ab eo ſeceſſit multiceps, cauda longa, cornu gemino cancro ſimilis, flavi & nigri coloris, palmi longitudine deprehenſus. *Paræus l. 19. Chir. c. 3. ex Levino Lemnio* adducit monſtrum quoddam ab humano utero excluſum, roſtro adunco, longo teretique collo, oculis vibrantibus, cauda acuminata eximiaque pedum agilitate, quod egreſſum ex utero totum domicilium fremitu ſibiloque replevit & latebras quæſivit, donec a præſentibus mulierculis ſuffocaretur. *Idem ex Jouberto* memorat duas mulieres Italas eodem menſe monſtroſos partus excluſiſſe, quorum alter murem craſſiorem cauta carentem, alter formam & craſſitiem felis repræſentaverit. Memorabile quoque occurrit exemplum in *ſylloge Caſuum incantationi vulgo adſcribi ſolitorum Mercklini caſu 1.* de duodecenni puero, qui varii generis cum viva animalia no. 250. tum varias inanimatas non ſolum naturales ſed etiam factitias inſolentiores res no. 26. ſucceſſivis vomitibus rejecit, ſub quo tamen caſu præter cauſas naturales alias adhuc ſupernaturales & diaboli luſum forſan delituiſſe non poſſumus non in animum noſtrum inducere. Tacemus ſerpentes, ranas, lacertas, bufones, quæ fœminæ interdum enixæ fuerunt interdum per os evomuerunt, tacemus quoq; anguillas, mille-

D pedes

pedes, ſcarabæos, erucas, imo & ſcorpiones, de quibus ipſimet Autores conſulantur, ut *Schenckius*, *Riverius*, *Zac. Luſitanus*, *Marcellus Donatus*, *Ulyſſes Aldrovandus*, *Paræus & qui Miſcellaneis Nat. Curioſ.* ſtudium ac operam impendunt, ne in re tot exemplis corroborata inutiliter prolixi ſimus.

Th. XII.

Jam ſi horum multiformium animalium corpori humano inexiſtentium ortum evolvere placet, illa partim in ipſis ovorum ſtaminibus adhuc latentia, partim jam dum formata illi irrepſiſſe vel ingeſta fuiſſe firmiter perſuaſi ſumus. Si enim ratio naturalis danda eſt horum phænomenorum, non aliam ſuggerit noſtra ratio experientia a poſteriori quoque munita, naturæ vim nullam inferens, quam quod illa ipſa ex ſui ſeminio producantur, nec poſſumus aſſentiri illis, qui transmutationem vermium in aliam formam admittunt, quaſi nimirum vermes mora temporis diuturna ſcorpionis, lacertæ vel alterius cujusdam animalis figuram capiant, uti Autor cujusdam tractatus de *generatione vermium in corpore humano* ante annum editi opinatur, lingua ſua ſequentem in modum ſententiam ſuam exprimens: Ces ſortes de vers monſtrueux (loquitur enim de diverſis formis vermium) ſe diviſent en dix claſſes; ſcavoir les grenoüilles, les lezards, les ſerpens, les anguilles, les vers a queüe fourchüe, ceux a cent pieds, les eſcarbots, les chenilles, & les ſcorpions. Non que ces vers ſoient effectivement des ſcorpions, des grenoüilles &c. mais c' eſt qu' ils ont une apparence, qui les fait reſſembler a ces animaux. Or toutes ces figu-

res

res leur arrivent quand ils vieilliſſent. Quam ſuam opinionem ut ſtabiliat, argumenta a ſimili petit, ut verba inſequentia ferunt, ſicut enim barba certa ætate viro prorumpit & cornua nonniſi aliquo a nativitate tempore emicant, formicæ cum tempore alatæ evadunt, & bombyx quamplurimas in vulgus notas metamorphoſes ſubit, ita & hi vermes ſucceſſu temporis omnes has extraordinarias formas recipiunt. At vero primum nunquam probabit, quod unum ovum fuerit, quod tam diverſos diverſo tempore exhibendo verminoſos fœtus diverſas induerit formas; deinde Obſervatores non tam vermium, ſcorpiones vel ranas mentientium, quam ſcorpionum & ranarum ſimpliciter mentionem faciunt; porro omnes illi vermes, quos corpus humanum fovet, cum ſint adventitii, ſiſtunt inſectum illud, a quo ovula fuerant emiſſa. Præterquam enim quod impoſſibile eſt definire tempus, quo has vel illas formas referant, durum eſt credere, quod unum ovum tam diſſonas figuras repræſentare poſſit, cum ovum ex ſcorpione deſumtum nunquam degeneraverit in gallinam, & quod allatum exemplum de bombyce, quod unum ſtringere videtur, attinet, illud in genere applicari nequit, niſi in infinitum fingendi licentiam nobis ſumere velimus. Ut adeo omnia illa, quæcunque corpori humano p. n. ingenerata fuerint inſecta & animalia, ex ſpecifico & peripheria activitatis circumſcripto ſeminio oriantur. Id tamen, quod vel maxime ad noſtri caſus dilucidationem faciet, omnimodo præeunte experientia largimur, monſtroſa illa ſchemata, quæ hujusmodi producta & fœtus non ita raro conſequuntur, prove-

nire ex materiæ, qua ſuſtentantur, ad hæc vel illa animalia ſic deturpata diſſimilitudine, ut a naturali nonnihil deflectant figuratione.

Th. XIII.

Quibus ſic in genere circa geneſin lumbricorum & inſectorum in corpore humano & cauſas deformitatis ſtrictim quoad potuit prælibatis & obſervationibus quibusdam autorum præmiſſis, ad ipſam noſtram pulli gallinacei devenimus hiſtoriam, cujus rationes naturales & fiendi modum tradere, & dicta ad hanc applicare præſens fert inſtitutum. Ut autem analyſis hujus caſus recte procedat, primum reſpiciemus ad ipſam perſonam, quo affectu fuerit afflicta, deinde affectus hujus effectus declaraturi, quo loco, cujus gratia præſens fit disquiſitio, potiſſimum hic fœtus ratione ſui ortus in conſpectum veniet, ultimo difficultates, quæ aboriri circa hoc phænomenon poſſunt, ſoluturi.

Theſ. XIV.

Quantum itaque ad primum, Cachecticam noſtram fœminam dicimus, quod mox ſuis ſignis innoteſcet. Eſt cachexia morbus admodum chronicus, & ſi radices egerit, curationi refractarius & ſexui præſertim fœmineo familiaris, qui cum ſub malo corporis habitu indigitetur, brevibus adhuc motus & craſis humorum in conſiderationem veniunt, qualis ſit in ſtatu naturali, ut eo melius ad præternaturalem tranſeamus. Jam vero ſat abunde clarum eſt illum bono gaudere corporis habitu, qui ſufficientes habet vires motrices, requiſitum calorem, ſanguinem floridum κατ' ἐξοχὴν ſumtum, laudabilem concoctionem ſeu chyli extractionem & robur partium, bilem ſatis activam, quibuscum actionum vitalium, ſecretio-

tionum & excretionum energia conſpirat. Quæ ſi adſunt quæcunque inſinuata fuerint corpori humano verminoſa ſeminia, in eo fixam ſedem ſtabilire non poterunt, ſed potius a prævaleſcente congrua humorum temperie disjicientur, invertentur, verbo, evertentur. Principium enim activum ſanguinis, quod ſulphur formaliter habetur, inducias non concedit heterogeneo cuidam principio, quod ex ſua virtute materiam ſuam evolvere & explicare poſſit. Hinc etiam ſanitas optime conficitur recrementorum tempeſtiva expulſione, ne ſalino-acris, vel mucido-viſcida intemperies humoribus introducatur. Ideo tamen non ſola materia notanda erit, ſed motus ſimul a natura inſtituti & qui præternaturales videntur, examinandi, utpote hi nulla materiæ inhærente labe excedere ſolent, commonſtrantibus id exquiſite animi pathematibus, quibus in morbis cum producentis tum proſcribendis divina ineſt virtus. Quamdiu itaque conveniens inter utrumque, quod corpus humanum ut vivum format & ſervat, perdurat harmonia, tamdiu homo recte valere dicitur. Secus autem ſe res habet cum pravo corporis habitu, qui ex muceſcentia humorum emergit. Peccant autem humores vel quantitate vel qualitate, ex qua ſit motus vitioſus & perverſus. Quantitas & moles, quæ pariter τὸ quale vitioſum pediſſequum habet, accitur variis de cauſis, vel debito regimine in rebus p. n. neglecto, vel evacuationibus ſolennibus ſubſiſtentibus. Hæc maxime præponderat in fœminis, quæ ex naturæ ordine ſanguinis excretionibus ſtatariis expoſitæ ſunt. Fruſtrantur hæ ſucceſſu, accedente vita otioſa, ſegni, victu craſſo, potu parco &

pauco. Sub his actiones vitales magis magisque languescunt, animi indoles evadit tenebricoſa, taciturna, terror & mœror ſubinde obveniunt, ſanguis & humores per colatoria ſua minus vegete transprimuntur, hinc nec ſufficienter attenuantur, ſubtiliſantur, mucidæ, recrementitiæ partes colliguntur, bilis retunditur & fit iners, corpus male nutritur, ciborum concoctione vitiata & calore vivido deficiente, & faciei color liveſcit, qui primus cachexiæ gradus eſt & leucophlegmatia audit. Quod ſi vero vaſa venoſa minora ſenſim infarciantur, redditur tum corpus molle, laxum, flaccidum, tumidum, vigore & robore partium ſublato, quinimo ſtaſibus confirmatis, fiunt ſeri ſeceſſiones, tumores, & primo quidem œdematoſi pedum, ſcirrhi, maxime epatis & lienis, quæ viſcera primario in hoc affectu inſignem labem incurrunt, quæ omnia cachexiam obfirmatam deſignant. Deinde quoque non raro cruditates ex cibis apeptis & incongruis ita accumulantur, ut ovula cum illis deglutita in inteſtinorum canali lumbricos edant, quod ſuo jam tempore novit *Columella dicens l. VI. Cap. XXV.* lumbrici fere naſcuntur cruditatibus; qui primo nauſeas, deinde & vomitiones ægrotis creant, ſaliva ad os usque affluente, morſicationibus inteſtina vellicant, hinc anxietates præcordiales, cardialgiæ, tenſiones & torſiones graviſſimæ ad ſyncopen & ſudores frigidos usque, & cum lumbrici ſerum ægrotantis conſumant, ut vermibus affecti vehementer ſitiunt, fit ut habitus corporis collabatur & tabeſcat, ſolo abdomine quandoque intumeſcente, quod fit, ſi inteſtina atrocius ſollicitentur & convellantur. Sin cruditates in primis viis minus abundent, & tamen tumores ingra-

graveſcant, tum demum ultimum quaſi complementum cachexiæ aſcites imponit.

Th. XV.

Deſcripto ſic cachexiæ genio, opus eſt, ut modo dicta & deducta ad noſtram fœminam applicemus, eamque notato morbo laboraſſe eoque ſublatam fuiſſe evictum demus. Ex hiſtoriæ itaque circumſtantiis morbum dijudicaturi, deprehendimus, illam mox a puerperio in diverſis locis, ut manibus & pedibus dura quædam tubera ſubiiſſe, quorum originem, ubi humores per lochiorum fluxum ſine dubio non ſatis fuerunt depurati, non aliunde niſi ex maſſæ ſangvineæ adaucta impuritate & viſciditate & ſeri ſeceſſione atque ſtaſi facta derivamus. Deinde quidem morbi facies obvelata manſit, dum tubercula iſta variis topicis adhibitis diſparuerunt, ad mali fons & origo non fuit exciſa, ita ut, quanquam poſt iteratum puerperium tolerabiliter ſe habere viſa fuerit, non multo poſt lactis eſum larvam ſuam deponeret & tanto gravius ingrueret. Præſentiſſime autem pejus exinde habuit ægra, quoniam lacticinia illis, qui viſcera ſana non habent, & ubi humores mucoſitatem contraxerunt, minime ſalubria exiſtunt, dum viſciditatem augendo & infarctui viſcerum litando, aptum generationi vermium nutrimentum & locum præbent & hac ratione affectum exaſperant. Et quoniam ex obſervatione accuratiſſimi naturæ indagatoris *Fr. Redi* infantes rariſſime ante laticiniorum uſum vermibus divexantur, excepto ſolo lacte nutricis, quod illa aëri externo expoſita ovis externe advenientibus acceſſum concedant, utique accidere potuit, ut noſtra mulier, ſtatim atque lac ovis inſectorum imprægnatum hauſerat, conſectaria illa, quæ

ver-

vermibus vulgo tribui ſolent, experiretur, qualia ſunt tormina, lancinationes, nauſeæ, vomitiones & ſpaſtici motus. Porro ipſi vermes ceu luculentiſſimum cachexiæ acceſſorium ſatis teſtantur de cauſa, quando & hi ut ſorex ſe ipſos in noſtra fœmina prodiderunt. Ipſe denique morbi exitus & funeſta cataſtrophe cachexiam obſignat, eo quod morti proxima ſanguinem copioſum ex faucibus ejecerit, ex quo viribus notabiliter fractis & motibus vitalibus in langvorem verſis ultimum rerum diſcrimen expectandum aut metuendum haberet.

Theſ. XVI.

Nunc demum ad noſtrum fœtum devenientes, rem ita proſequemur, ut ejus ortum, ſpeciem, deformationem & exitum contemplemur. Quare prima hujus curioſi fœtus ſtamina retexuri, (qui licet in ſe Medico ſcopo alienus videatur, attamen cum in corpore humano generatus fuerit, & omne, quod p. n. illi accidit, Medico diſquirendum veniat, nec hic ipſe noſtra diſquiſitione Medica indignus habendus erat) ſemen ſeu ovulum omnium animantium primordium merito agnoſcimus, quod per externam quandam fluidam ſubſtantiam ad intrinſecam motionem & fermentationem quaſi deducitur. Una quæque equidem guttula ſangvinis ſecundum mentem *Excell. D. Præſidis* ideam & notam characteriſticam totius animalis refert, non aliter ac ſemen plantæ & exiguus ramuſculus characterem & ſignaturam ſpecificam ipſius plantæ & arboris, ex quibus fuerant deſumta, impreſſam tenent, nullum tamen unquam ex ſangvine vel tenuiſſima fluida ſubſtantia producetur animal, niſi vis hæc ſeminalis involucris & membranis circumcirca muniatur & includatur,

datur, quod convolutum nobis exhibet talismodi corpuſculum ſphæricum, ovulum dictum. Ovum autem ad principium generationis animantis ideo requirebatur, quod vita & ad ipſam pertinentes functiones, nutritio, explicatio & diductio partium abſolvantur ſolo motu pericyclico, hic vero in ullo liquido in ſe peragi nequeat, niſi illud contineatur & ſuis ſphærulis circumſcribatur. Quamvis ſic ovulum omnium viventium rudimentum gratis concedatur, inſignis tamen adhuc in ipſo fœcundationis actu reſidere deprehenditur diverſitas De animalibus perfectis nota res eſt, quod ovula ſemine maſculi reddantur actuoſa, vel aura ſeminali irradientur, dum hoc ipſum ceu delibatiſſima & ſubtiliſſima portio ſanguinis motum æthereum, circularem ovulo imprimit & effectum illum, quem fœcundationem nominamus, producit. Cum inſectorum autem ovulis aliter comparatum eſt, quæ grata humiditate & pluvia & temperato calore fœcundata excitantur. Hinc ortum judicamus illum errorem, quod, prout hiſtoriæ loquuntur, ranis, cicadis, imo muribus pluiſſe vulgo credant, quod tamen ita potius accipiendum eſt, pluviam nimirum admodum fœcundam derepente inſectorum & animalium hujusmodi ſeminia excluſiſſe, & hac ratione inſecta magna in copia ſe propagaſſe. In qua ſententia tanto magis confirmamur, dum in urbibus talia inſecta, quæ ruri & in campis gregatim degunt, non advertuntur, quod tamen æque deberet evenire, ſi ex pluvia ceu ex Jovis ſinu prolapſa fuiſſent. Quandoquidem ergo firma manet generatio ex ovo, quam tot argumenta evincunt, & hodierni Philoſophi ac Medici unanimi conſenſu recipiunt, itidem certum eſt, hoc ipſum noſtrum animalculum, quod ab

E ægra-

ægra per alvum ſeceſſit, ex ovulo quodam petere ſuum ortum, ſuum fundamentum.

Th. XVII.

Speciem ovuli nunc determinaturi, partim ex ipſa fœtus noſtri externa figura, partim ex analogia aliorum animalium ipſam deducemus. Ex vermium genere fœtum hunc eſſe minime ſentimus, quod is perfecti animalis formam exhibeat, & pedibus carnoſis, longo collo & capite conſpicuus ſit; vermes enim nonniſi mucidiori & laxiori corporis compage, carneis fibris non intertexta gaudent, quod ex multis nodulis & juncturis eſt conflatum. Quare propius intuentes figuram, perfectiorum animantium, & quidem volucrium generi adſcribimus, quoniam pedes illud ipſum demonſtrant, quin imo ſi reliqua veſtigia legimus, pullum gallinaceum ingenue habemus. Primum ſiquidem criſta capiti ſupereminens, deinde magnitudo & proportio partium inter ſe invicem, & tertio demum in ſpecie collum, pectus & pedes conjunctim ſumta gallinæ partim eſſe perſuadent. Qui quomodo corpori humano ingenerari potuerit, de eo merito quæſtio movetur, quod ut expediamus, noſtra ſententia hæc eſt. Inter alias morbi hiſtoriæ circumſtantias hæc quam maximi momenti habetur, quod ægra noſtra quodam die lac ceperit, ex qua non incongrue ſuſpicari nobis videmur, numne ægra ovum quoddam gallinaceum cum lacte, (qui ovum lacti communicatum fuerit, non adeo inquirimus,) ſimul deglutiverit, quod affirmare non dubitamus, quando conſideramus fieri potuiſſe, quod ægra exiguum, nondum partum, incoctum ovum inſcia acceperit & ingurgitaverit, qualia ex gallinis & avibus depromimus exenteratis. Hoc itaque ovum per

œſo-

œſophagum ad inteſtinorum ductum detruſum in eo commodum nactum eſt ſpatium ſe dilatandi, ubi non tam in ipſo ventriculo, (quoniam ægræ propinata medicamenta proventum & genituram hujus animalis potius invertendo deſtruxiſſent,) quam circa initium inteſtinorum craſſorum & quidem valvulæ conniventi coli adhæſerit, quo in loco pullus excludi, ſenſim increſcere & ſignatam molem, utut non ſine inſigni fœminæ ægritudine, acquirere valuit Hunc igitur pullum intra corpus fuiſſe generatum fide digna facti docet hiſtoria, ejus ortum ab ovo eſſe docet naturæ ordo, ovum ab extra fuiſſe illatum docet pariter rei natura, cui ratio ſuffragatur, ovum gallinæ fuiſſe comprobant adducta argumenta, ſed qua ratione inſinuatum fuerit, noſtram diximus ſententiam, pro qua ſi quis in re ſic comparata aliam & meliorem ſubſtituere noverit, vel gratiſſimum nobis erit, interim noſtra erat ſtatuminanda.

Theſ. XVIII.

Ad ipſam nunc accedentes deformationem, hujus rationes phyſicas proponemus, quo difficultates circa monſtroſi hujus pulli formationem removeamus ſuborientes. Primam & præcipuam mox ſuggerit ejus nuditas, quando implumis excretus fuit, alteram capitis diſtorta facies, cui inſuper poſterioris partis mira ſtructura & tandem alterius pedis depravatio velificantur. Quod ejusmodi pulli in corpore humano excludi & implumes naſci poſſint, nullibi tale quid obſervatum legitur, præter unum exemplum, quod *in Miſcell. Nat. Curioſ. Dec. II. Ann. V. in appendice Obſerv. 54. p. 34.* extat, ubi ſimilem fere caſum *Autor DD. Paulini* conſignavit, quando refert ſe vidiſſe, quod ſannio cujusdam Principis,

 qui

qui recens, incoctum, teſta incluſum ovum deglutiverat, & intercurrente ſpatio aliquot ſeptimanarum immanes dolores in abdomine perpeſſus fuerat, tandem ab uſu infuſi nicotianæ vehementer vomuerit, & ſub finem vomitus pullum mortuum & quidem NB. absque plumis rejecerit. Quæ unica obſervatio noſtræ huic lucem fœnerans ſatis evincit, quod ejus generis deformationes utique evenire poſſint. Quanta enim non ineſt virtus aëri, nutrimento, loco natali in perturbanda naturali animalis idea, ſive ut cum veteribus loquar, facultate formatrice. Conſideremus modo plantas & arbores ex calidioribus regionibus ad ſeptentrionales plagas advectas & in his plantatas, quæ non viſitur illarum diſtortio, quæ non diverſitas ratione fibrarum magis minusve compactarum & ſolidarum? quantum non diſtant fructus ab invicem? Sane dum ſuccus alienus cum genitali non coincidit, vis plaſtica & nutritionis actus declinant, pori aliter configurantur, uno verbo, aſcititia temperies naturali non reſpondet. Annon etiam tale quid in noſtro phænomeno notandum venit? non videmus diſparitatem? Nam hoc quidem certum eſt, quamvis animalium ſpeciem peculiarem ſuum habere ſuccum, proprium characterem & ſingulari eminere corporis textura. Jam ſi animal quodpiam in corpore humano formetur, neceſſario ob ſucci nutritii & arvi ſui diverſitatem aliam aſſumet conformationem, aliam partium texturam, ut hinc minime mirum videri debeat, pullum noſtrum non ſolum plumis fuiſſe privatum, ſed & capite deformi & enormi donatum. Quod ut ulterius confirmemus, unde quæſo ſæpius in infantibus, imo & adultis vermes decem & plures ulnas longi oriuntur? Ex ſeminio proveniſſe notum eſt, at unde hæc ipſi longitudo? non enim a vermibus, ſed a muſcis ſuam originem trahunt. A materia externa

hoc

hoc proficiſci quid non ſtatuamus, cum hæc omnimodo magnum ingreſſum habeat, qua ut diſpari ovum pariter in formatione turbetur, & evolutus fœtus ob immutatam nutritionem ſtructuram longe aliam induat, quale quid in papilionibus advertere licet, qui prout de hac vel illa planta delibant, peculiarem quoque papilionum ſpeciem gignunt; evidens ſiquidem eſt, quod ex ovulis, quando eruca moritur, papiliones ſurgant ceu alia inſectorum ſpecies, ut adeo magna metamorphoſis ex hiſce eluceſcat. Cum ergo noſtra Cachectica vermibus obnoxia humores viſcidos, muſcoſos foverit, pullus nonniſi ſqualidus, laxus, toroſus & luxurians prognatus fuit. Pori etenim redditi fuere laxiores & magis patuli, majorem humiditatis imbibendo quantitatem, qua dum pullus fere diffluebat, partes huc & illuc ſic ſpongioſiores redditæ in deformem abibant texturam, quod comprobat caro luxurians in vulneribus & ulceribus, ubi fibræ carneæ propter copioſum affluxum & ſtaſin ſeroſo-lymphatici laticis, tono in parte affecta relaxato, inæquales & tortuoſæ fiunt. Quando itaque pulli noſtri fibræ ex ſtagnantibus mucoſitatibus in primis viis diducebantur, plumæ non commode exſurgere potuerunt, quod phænomenon nos de ratione certos facit, quare homines macilenti præ pingvibus & obeſis pilis abundent. Quantum vero primum ad caput, illud equino accedere videtur, utut criſta clarius arguat, cujus habendum ſit; cujus deformitatis ratio hæc eſt, quod ex mora temporis, quo in inteſtinis permanſit, inſignem ſqualorem & fibrarum, imo & lamellarum oſſearum mollitiem ac deletionem contraxerit; uti ipſa hiſtoria memorat, ne oſſiculum quidem in eo potuiſſe deprehendi. Hac enim ratione caput emollitum bene ex accidenti hujus vel illius animalis caput referre, & quid monſtroſi alere dici potuit.

 Ala-

Alarum, an eas habuerit, nulla quidem in noſtra hiſtoria mentio occurrit, at non æque illis deſtitutum fuiſſe negaverimus, quas (uti & oris aperturam) accurate dignoſcere prohibuit forte ſqualida maſſæ facies. Nam hoc quidem valet materia externa, ut partibus & membris ſeries fibrarum diſtorquendo pravitatem inducat, ſed non ut partes eſſentiales corporis tollat, quarum prima ſtamina in ipſo jamdum ovo texta aderant. Poſteriore, quæ ſequitur, parte ſingularis caudæ in longum diductio advertitur lacertæ figuram mentiens, quæ pariter irregularitati & extenſioni fibrarum a muceſcentia tribuenda venit, & quoniam ordinarie poſterior pars craſſior in volucribus, ita & gallinis, comparet, illa forte compreſſione quadam in longum magis extenſa fuit, & nullum eſt dubium, quin ipſe hujus pulli in inteſtino ſitus multum ad monſtroſam conformationem fecerit, & prout una pars præ altera gurgite quaſi muciditatum magis minusve obruta fuerit; quæ conſideratio ultimam quoque nobis eximet difficultatem, quare alter pes ab analogia alterius diſceſſerit. Ut adeo nutrimenti pravitas, loci genius & ſitus ratio omne punctum in deturpitatione hujus pulli ferant.

Th. XIX. Adductis deformitatis rationibus, ſupereſt, ut pulli hujus receſſum morbique ſucceſſum & triſtem eventum ſubjungamus, & eo ipſo hiſtoriam noſtram ad umbilicum perducamus. Quod ſanguis & ſerum, ſi nec libere moveantur, nec recrementa debite removeantur, copioſas mucidas partes admittant, & organa ſecretoria & excretoria ſeu colatoria illis pedetentim repleantur, ut obſtructiones propullulent, ex ſuperius dictis innoteſcere arbitramur. Quid autem aliud, ſi organa ad motum inepta redduntur, mechanica ratione conſequitur, quam ut putredinoſus inteſtinus motus invaleſcat, & ſic proxima

ma

ma ad mortem via pandatur. Invaleſcente enim ſeri & ſanguinis corruptione, ut vermes ſuum ſeminium late diffundunt, ita ex his ipſis illa quoque corruptio incrementum capit. Imprimis vero pullus gallinaceus, qui in ægræ, & ſui ipſius deſtructionem ingenitus fuerat, non ſolum humores conſpurcabat, ubi inconvenienti ſucco nutritio admotus mucorem & fracedinem concepit, ſed & tonum naturalem inteſtinis atque viſceribus adimebat. Qui enim ſqualor non prodit ex inſectis putredinem inſectantibus, ut fœtor oris, nauſea, appetitus languor & materiæ verminoſæ ejectio illum innuunt. Remiſſio toni, qui initio quidem, ubi lumbrici tunicam inteſtinorum nerveam ſubinde laceſſebant, eamque pullus nimium diſtendebat, ſatis ſpaſticus evadebat, (unde illæ anxietates, dolores acerbiſſimi, lipothymiæ, vomitiones ſurgebant,) inevitabiliter ſequebatur, quoniam motus provocati ad proprimendum & exprimendum fœtum & vermes ſibi moleſtos objecto non pares erant, cum quod humores non ſatis ad movendum apti eſſent, tum quod moles producti pulli ambitum inteſtinorum naturalem excederet, ut ſic pullus in ſe innoxius noxam mortiferam ægræ noſtræ inferret. Sed ut natura pulli erat impatiens, hunc motu periſtaltico propreſſit, & tono ſubinde relaxato, vix tandem per ani ſphincterem eliſit. Super his omnibus vires conſumtæ, ſtaſes humorum confirmatæ, quarum ſoboles erat collecta ſanguinis portio ex faucibus emiſſa, corruptio ſeroſa ex vermibus ad ipſam putredinem jam proclivibus ſenſim adaucta, tunicæque inteſtinales eſæ & flaccidæ relictæ, vitæ finem impoſuerunt, in quo & præſens noſtra naturalium diſquiſitionum particula ſubſiſtet, ubi illam ab ovo usque ad mala, quod ajunt, proſecuti ſumus. Interim tibi B. L. integrum eſt

ju-

judicare, qua felicitate vel infelicitate illud præſtiterimus, qui raras equidem cum *Th. Bartholino* viro πολυμαθεστάτῳ hiſtorias amplectimur, ſed quibus probabilis favet ratio eaque naturalis: Me vero ad æternum Naturæ præſidem ſupplex recipio, ut, ex quo ceu centro egreſſus eram, ad eundem rediens in eo acquieſcam & concludam:

Pectus ovans textis ſtudiis Te laudo, precando,
Fac ovum Medicum fertile, Summe Deus!

Effigies pulli gallinacei pro verme habiti:

Cui gravis hoſpes eram, me deturpaverat arvum,
Huic mors, luce carens confero lucis opus.